

morte te totum involve; et si Dominus Deus voluerit a te judicare, dic: *Dorsine* ¹¹⁰, mortem Domini nostri Jesu Christi objicio inter me et judicium tuum; aliter non contendo tecum. Et si tibi dixerit ¹¹¹ quia peccator es, dic: Domine, mortem Domini N. J. C. obtendo inter te et peccata mea. Si dixerit tibi quia meruisti damnationem, dic: Domine ¹¹², mortem Domini nostri Jesu Christi pono inter te, et mala merita mea; ipsiusque meritum offero ¹¹³ pro merito quod habere debuisssem, nec habeo ¹¹⁴. Si dixerit quod tibi iratus est, dic: Domine, mortem Domini N. J. C. oppono inter me et iram tuam. Quo expleto, iterum dicito: Domine, mortem Domini nostri Jesu Christi pono inter te et me, et iram tuam. Hoc facto, dicat ¹¹⁵ infirmus ter hæc verba: *In manus tuas* ¹¹⁶, Domine, commendo spiritum meum. *Redemisti me, Domine, Deus veritatis*. Iterum versus: *Dirupisti* ¹¹⁷, Domine, vincula mea; tibi sacrificabo hostiam laudis, et nomen Domini invocabo. Versus: *Educ de custodia animam, ad confitendum nomini tuo; me expectant justi, donec retribuas mihi*. Postea dicat: *Maria, mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste proteges, et hora mortis suscipe: per tuum ergo, Virgo, Filium, per Patrem, et Spiritum sanctum, præsens adis ad obitum meum, quia imminet exitus*. Amen.

Post hæc dicta et responsa ab infirmo, sacerdos dicat ¹¹⁸ pro infirmo istos psalmos. Psal. *Deus, in nomine tuo salvum me fac*. Psal. *Credidi*. Psal. *Deus in adjutorium*. Psal. *Vocem ea*. Psal. *In te, Domine, speravi*.

Si fuerit sæcularis, infra scripto modo debet interrogari per sacerdotem.

Prima interrogatio. Credis tu ea quæ sunt Christianæ fidei, quantum ad ea quæ sunt determinata ¹¹⁹ ab Ecclesia? *Resp.* Credo.

Interrog. Gaudes quia in fide Christiana moreris?
Resp. Gaudeo.

Interrog. Recognoscis te Deum graviter offendisse?
Resp. Recognosco.

Interrog. Doles te ¹²⁰ quod offendisti Creatorem tuum?

Resp. Doleo.

Interrog. Proponis quod, si Deus tibi vitam prolongaverit, ab ejus offensa cavobis?

Responsio. Propono.

Interrog. Speras, et credis tu quod pervenias ad salutem æternam non tuis meritis, sed meritis passionis Jesu Christi.

Responsio. Spero.

Tunc sequitur assecratio, et dicat sibi. Si tibi se objiciat aliquis, et contra te proponat, opponas inter te et ipsum, merita passionis Christi. In fine fac eum dicere istos versus: *In manus tuas, Domine, commendo*, etc. ut supra.

Nota bene: Tu qui vis intrare ad vitam æternam, cogita verba subscripta omni die in vita tua, et sic nunquam offendes Deum. Primo, brevitatis vitæ. Secundo, lubricitatis ¹²¹. Tertio, mors incerta. Quarto præmia justorum. Quinto, supplicia impiorum ¹²².

SANCTI ANSELMI

CARMEN

DE CONTEMPTU MUNDI.¹²³

195 Quid deceat monachum, vel qualis debeat esse, Grex sanctus, monachi, vobis hæc scribimus; hæc ¹²⁴ Qui jubet ut dicam, porrigat ipse manum. [vos ¹²⁵

VARIÆ LECTIONES.

¹¹⁰ Dic ei sic; Domine *ms. Bec. S. Ger.* dic: Domine ¹¹¹ Et si dixerit quod mereris *ms. Bec. et S. Ger.* Et si tibi dixerit quia peccator es: dic, Domine, mortem Domini N. J. C. obtendo inter te et peccata mea. Si dixerit tibi quia meruisti ¹¹² Respondei sic: Domine *ms. Bec. et S. Germ.* dic; Domine ¹¹³ Inter me et te, mala merita mea, ipsiusque mortem: meritum offero *ms. Bec. et S. Germ.* inter te, et mala merita mea: ipsiusque meritum offero *ms. Vatic.* inter me et te, mala mea, ipsiusque mortem offero ¹¹⁴ Et non habeo *ms. Bec. et S. Germ.* nec habeo ¹¹⁵ Et iterum dicito, Domine, mortem Domini N. J. C. pono inter te et me, et iram tuam. Hoc facto, dicat *ms. Bec. et S. Ger.* Si dixerit quod tibi iratus est: dic: Domine; mortem Domini N. J. C. oppono inter me et iram tuam. Quo expleto dicat ¹¹⁶ Ter hæc verba: in manus tuas etc. *ms. Bec. et S. Ger.* ter: in manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. *In ms. Bec. et S. Ger. ista admonitio hic explicit* ¹¹⁷ Iterum versus: dirupisti etc. usque ad hæc: Incipiat sacerdos et dicat *ms. omitt.* ¹¹⁸ Incipiat sacerdos et dicat *ms. Vatic.* sacerdos dicat ¹¹⁹ Determinata *ms. Vatic.* destinata ¹²⁰ Interrogatio. Doles te etc. usque ad hæc: in fine fac eam etc. *ms. omittunt* ¹²¹ Lubricitas *ms. Vatic.* æternitas Et his finitis dicit Anselmus quod sine dubio salvabitur. *ms. in fine etc.* ¹²² *Ms. Vatic.* Expliciunt admonitiones Anselmi Cantuar. archiepiscopi ¹²³ Collatum est cum *ms. Bec. O. et K. 10. Gem. C. 70. et Majoris-monasterii 593. Ms. Bec. O. et Majoris-Monasterii nec titulum habent nec nomen auctoris. Ms. K. 10.* Versus Rogerii Cadomi Beccensis monachi. *ms. C. 70.* hic incipit Claudianus ad monachos ¹²⁴ Qui jubet *ms. 593.* Quid jubet ¹²⁵ Scripsimus, hoc vos *ms.* scribimus, hæc vos

Instruit, hæc vitæ pagina pandit iter.
 Nec vos, dilecti fratres, contemnite, si quid
 Nostra pium, si quid nostra salubre monent ¹²⁶.
 Sæpius ingentes lux pellit parva tenebras,
 Rivulus ¹²⁷ et dulces sæpe ministrat aquas.
 Non tonsura facit monachum, non horrida vestis;
 Sed virtus animi, perpetuusque rigor.
 Mens humilis, mundi contemptus, vita pudica,
 Sanctaque sobrietas : hæc faciunt monachum
 Hæc vos in cælum, monachi, quadriga levabit :
 Hæc post hanc vitam præmia summa dabit.
 Nil tonsura juvat, juvat aut ¹²⁸ vilissima vestis,
 Si lupus es, quamvis esse videris ovis.
 Nam falli possunt homines, et fallere : Christum,
 Qui nullum fallit, fallere ¹²⁹ nemo potest ¹³⁰.
 Ille quidem fucum simulatæ ¹³¹ religionis
 Damnat, et in reprobis moribus esse nequit.
 Vovistis, fratres, vovistis; vestra, rogamus,
 Vivite solliciti reddere vota Deo.
 In majestatem divinam peccat abunde,
 Quisquis quæ non vult reddere, vota vovet :
 Vovistis Domino vestros convertere mores :
 Jam nunc peccatis sit modus et vitiiis.
 Nunc humilis vivat, qui vixerat ante superbus
 Sit castus quisquis luxuriosus erat.
 Quærebat census aliquis, captabat honores,
 At modo vilescant ¹³² census honorque sibi.
 Gaudebat dapibus, gaudebat divite mensa,
 Nunc tenuem victum sobria cœna dabit.
 Ille suis lætus successibus esse solebat,
 Nunc lacrymis culpas diluat ipse suas.
 Ostro conspicuus, geminis insignis et auro,
 Veste modo vili squalida membra tegat.
 Verbosus taceat, mitescat fervidus ira.
 Invidus invidiæ dira venena vomat.
 Cuique prius cædes placuit, placuere rapinæ,
 Nunc pius et mitis pacis amator erit.
 Quisquis adulantum ventosa laude tumbat,
 Nunc hominum laudes æstimet esse nihil.
 Et qui sponte malus gratisque nocere solebat,
 Nunc etiam læsus utilis esse velit.
 Ad lites facilis fuit hic, ad jurgia præceps;
 Fortiter alterius nunc maledicta ferat ¹³³,
 Non hunc ¹³⁴ contemptus, non hunc injuria frangat,
 Omnia robusto corde molesta ferat.
 Pax, animique quies inter convicia duret;
 Nam fortem ¹³⁵ rerum nulla procella movet ¹³⁶.
 Hæc veniam, fratres, conversio vera meretur,
 Hæc valet offenso vita placere Deo ¹³⁷.

A Non vos illiciat brevis hæc et falsa voluptas,
 Non vos decipiant hæc peritura bona.
 Cur, quæso, cupiat quidquam, cui cuncta reliquit;
 Ad mala cur redeat, qui bona proposuit?
 Terram contemnas, qui cælum quæris habere;
 Si mansura ¹³⁸ placent, hæc fugitiva fuge.
 Dum licet, et spatium vitæ conceditur hujus,
 Semper ad omne bonum vive paratus opus.
 Fac bona quæque potes, modico dum tempore vivis;
 Multa metes, si nunc semina pauca jacias.
 Parvo perpetuam mercare labore quietem,
 Et pensa fletu gaudia longa brevi.
 Mens tua terrenis non hæreat atque caducis :
 Labitur et transit quidquid in orbe vides ¹³⁹.
 Vita quid est præsens? tentatio, pugna molesta,
 B Hic acies semper, semper et hostis adest.
 Sed cum nulla tibi fuerit jam sarcina carnis,
 Tunc sine fine quies, paxque perennis erit.
 Livor et ambitio, gula, fraus, metuenda libido,
 Ira, tumor mentis, schismata, laudis ¹⁴⁰ amor.
 Et quæ de Satanae castris sunt cætera mille,
 Undique nos vallant assidueque preinunt.
 Has inter ¹⁴¹ pestes dum mens infirma tenetur,
 Fluctuat, et miris æstuat illa modis;
 Nec cadat illa licet semper casura videtur,
 Et quatitur tantis exagitata malis.
 Et quis habet tantas vitiorum ferre procellas,
 Si non divinum subvenit auxilium?
 Hæc monachi toto mentis conamine vitent;
 Præteritas culpas flendo, gemendo, lavent.
 C Distinctisque legant spatiis, operentur, et orent,
 A studiis sacris tempora nulla vacent.
 Utilibus semper studcant, et rebus honestis :
 Res est segnitie pernicioosa nimis.
 Luxuriæ fomes ¹⁴² res incentiva malorum,
 Spiritibus nequam præparat ipsa locum.
 Funestum monacho cum quid male suggerit hostis,
 Et conatur eum fallere mille modis.
 Esse Deum credat præsentem semper ubique;
 Nec se, si peccat, posse latere putet.
 Cuncta scit atque videt ¹⁴³, nec quidquam præterit
 [illum,
 Omnia sunt oculis nuda et aperta suis.
 Cum quid turpe facit, qui me spectante ruberet,
 Cur spectante Deo, non magis ipse rubet?
 D Si patriæ iudex sciret sua facta, timeret ¹⁴⁴.
 Scit Dominus rerum; cur nihil ergo timet;
 Sed tacet, et differt, et nondum crimina punit :
 Puniet, et meritis arbiter æquus erit.

VARIAE LECTIONES.

¹²⁶ Salubre monent. *ms. C.* 70. salubre movent *ms. K.* 10. salubre monent ¹²⁷ Rivulus *ms.* 593. æmulus
¹²⁸ Tonsura juvat, aut *ms. C.* 70. et *K.* 10. tonsura juvat, juvat aut *ms.* 593. tonsura juvat, valet aut ¹²⁹ Sed fallere
ms. et fallere ¹³⁰ Hominum nemo potest *ms.* fallere nemo potest ¹³¹ Simulatæ *ms.* 593. simulator ¹³² Amo
vilescant *ms. O.* Ac modo vilescant. *ms.* at modo vilescant ¹³³ Maledicta ferat *ms. C.* et *K.* maledicta feret
¹³⁴ Non hunc etc. *ms.* 593. omittit hoc distichon ¹³⁵ Nam fortem *ms.* nam fortem ¹³⁶ Procella monent *ms.* pro-
cella movet ¹³⁷ Offensum vita placere Deum *ms.* offensa vita placere Deo ¹³⁸ Mansura volens *ms.* mansura
placent ¹³⁹ Ubi quæ vides *ms.* in orbe vides *ms.* 593. hic interserit plurimos versus de prælatis, qui non extant
in editis, nec in aliis *ms.* quæ viderim: nec ad rem pertinent ¹⁴⁰ Schismata, laudis *ms. C.* 70. stemmata,
laudis ¹⁴¹ Hoc inter *ms.* has inter ¹⁴² Luxuria fomes *ms.* luxuriæ fomes ¹⁴³ Atque putet *ms.* atque
videt ¹⁴⁴ Facta timebit *ms.* facto timeret

Propositum vitæ, monachi, servate rigorem.
 Nec pigeat parvo tempore dura ¹⁴⁵ pati.
 Sed mundi quamvis delectent vana cavetê :
 Et certe gustu dulcia sæpe necant ¹⁴⁶.
 Nec quidquid carnis sensus demulcet, amate :
 Quæ carnem oblectant, mentibus ipsa nocent.
 Gaudia perpetuos pariunt mundana dolores ¹⁴⁷,
 Tollit et æternum vivere vita brevis.
 Exiguus labor est, sed merces magna laboris ;
196 Præterit ille cito, præmia sine carent.
 Ergo Deo melius si nil cognoscitis esse,
 Imo si summum creditis esse ¹⁴⁸ bonum,
 Contemptis rebus mundi labentibus istis,
 Jam sint in solo gaudia vestra Deo.
 Et mihi quæ possunt amitti nulla videntur ;
 Nec longum, quidquid præterit ¹⁴⁹ esse reor.
 Nam quid honos, quid opes, quid gloria, quidve ju-
 [ventus ?
 Forma, genus, vires, femina, vestis, ager ¹⁵⁰,
 Gemma vel argentum, quid regum ¹⁵¹ sceptrâ, vel
 [aurum,
 Purpura, quid latus fundus, et ampla domus ?
 Magna potentia, multa scientia, falsa voluptas.
 Vita quid ¹⁵², et nostri corporis ipsa salus ?
 Non amo quod pestis, quod fur, quod subripit hostis,
 Et quæ, si parcant cætera, mors adimit.
 Sunt quos falsus honor juvat, et peritura potestas :
 Sequæ putant aliquos, quod loca ¹⁵³ celsa tenent.
 Et velut e specula campos et plana viderent,
 Sic quoque de mentis ¹⁵⁴ vertice quosque vitent.
 Dum non attendunt humanam conditionem,
 Non norunt quid sint cernere, sed quid habent.
 Sed dum sceptrâ gerunt, renitent diademate reges ¹⁵⁵,
 Et gaudent lati finibus imperii :
 Dum distenduntur dapibus, dum nectare fervent :
 Et servit mensis terra fretumque suis :
 Et dum byssus eos, pretiosaque purpura vestit,
 Majestasque vacat regia deliciis :
 Dumque emollitos delinit blanda libido
 Carnis, et illecebris in sua jura trahit :
 Dum turpi dominæ famulantur turpiter isti,
 Quos falso reges ¹⁵⁶ nomine mundus habet.
 Avertunt oculos, renuuntque videre profecto,
 Quod sint ipsi ¹⁵⁷ homines et moritura caro ;
 Quod citius transit mundana potentia fumo ;
 Quod vitreum, seu quod fictile vas sit homo ;
 Quod caro mortalis tanquam vestis veterascit,
 Et celeri lapsu curva senecta venit ;

A Quod nostræ semper minuuntur tempora vitæ,
 Quodque dies hominis fumus et umbra fugit :
 Quod sit vita brevis, quod mors incerta, quod omni
 Tempore nos quævis causa molesta premit.
 Rex appellaris, quid inani nomine gaudes ¹⁵⁸
 Qui vitiis pulsus, victus ubique jaces ?
 In tanto, quæso, qui tanto nomine fulget,
 Cur ratio servit, regna libido tenet ?
 Cur vitiis servit, qui regnis imperat : et non
 Mancipium vilis ¹⁵⁹ corporis esse pudet ?
 O dilectores mundi, falsique potentes :
 Ecquid terrenas esse putatis opes ?
 Quid quoque mundanos quos affectatis honores,
 Quorum perpetua est sollicitudo comes ?
 Omnia præcipitem formidant ardua casum ;
B Et magnis semper vis aliena nocet,
 Sæpius alta ruit ventorum flatibus arbor ;
 Tuta humilis myrtus, tuta myrica manet.
 Bellica cum celsas subvertit ¹⁶⁰ machina turres,
 Nil nocet exiguæ pauperis illa casæ ¹⁶¹.
 Et rapit obstantes fluvii violentia moles ¹⁶²,
 Plana satis placido permeat ille gradu.
 Montes et scopulos sævi maris obruit unda ¹⁶³,
 Ad placidum litus mitior unda venit.
 Aerias Alpes nivibus candescere scimus,
 Frigoribusque premi, perpetuoque gelu.
 Illic et rabies ventorum plurima vallis vit.
 Temperiem gratam proxima vallis habet.
 Sic vobis nunquam desunt adversa, potentes :
 Non est pax vobis ulla, nec ulla quies.
C O quantos regum patiuntur corda tumultus !
 Quamque procellosis motibus ipsa fremunt
 Inter regales epulas, variosque paratus,
 Tabescunt curis, sollicitoque metu.
 Non paucos metuit multis metuenda potestas ;
 Vix alicui credit, dum cavet insidias ¹⁶⁴.
 Mille satellitibus cinctus, telisque suorum,
 Non valet e trepido pellere corde metum.
 Rursus quid domino numerosa pecunia prodest ?
 Accipe quid curæ, quidve timoris habet.
 Et brevis et rarus fit somnus habentibus aurum ;
 Omnis enim evigilat non moderatus amor.
 Non dat securos nec ebur nec purpura somnos,
 Paupertas vili stramine tuta jacet.
D Auri possessor formidat semper, et omnem
 Ad strepitum factas æstimat insidias.
 Arma, venena pavet ¹⁶⁵, furtum timet atque rapinam :
 Sollicitus servat quæque lucrata diu.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁴⁵ Tempora dura *ms.* tempore dura ¹⁴⁶ Sæpe necant *ms.* 593 sæpe nocent ¹⁴⁷ Mundana do-
 lores *ms.* *Bec.* O. mundana labores ¹⁴⁸ Creditur esse *ms.* creditis esse ¹⁴⁹ Quicquid desinit *ms.*
 quicquid præterit ¹⁵⁰ Vestis ager *ms.* vestis, ager ¹⁵¹ Quid regnum *ms.* quid regnum ¹⁵² Vitæ
 quid *ms.* vita quid ¹⁵³ Quod loco *ms.* quod loca *ms.* C. quos loca ¹⁵⁴ De montis *ms.* de mentis
¹⁵⁵ Retinent diademata reges *ms.* O. renitent diademate reges ¹⁵⁶ Falsos reges *ms.* O. et K.
 falso reges ¹⁵⁷ Quid sint isti *ms.* O. quod sint ipsi homines ¹⁵⁸ Quid inani nomine gaudes ? Cur ratione
ms. O. C. et K. quid inani nomine gaudes ; Qui vitiis pulsus, victus ubique jaces. In quoquam quæso qui
 tanto nomine fulget. (*ms.* C. 70. fulges.) Cur ratio, etc. ¹⁵⁹ Mancipium vilis *ms.* mancipium vile ¹⁶⁰ Celsas
 subvertit *ms.* K. et 593. celsas subvertat ¹⁶¹ Illa casæ *ms.* illa casæ ¹⁶² Obstantem fluvium violentia
 moles *ms.* O. et K. ingentes fluvii violentia moles *ms.* 593. obstantes fluvii violentia moles. *ms.* C. ob-
 stantes fluvii violentia mole ¹⁶³ Obruit umbra *ms.* obruit unda ¹⁶⁴ Dum canet insidias *ms.* dum cavet
 insidias ¹⁶⁵ Venena timet *ms.* venena pavet

Huic, dum quærit opes, cruciat miseraunda cupido; A Non huc argentum, non huc descendet et aurum,
 Cum jam quæsitæ cepit habere, timor.
 Sic igitur miser est, dum pauper quærit habere :
 Et miser est dives, perdere parta timens,
 Dum jacet in plumis serico contactus et ostro;
 Mordetur curis ¹⁶⁶, invigilatque dolis ;
 Continuare suis vicini pauperis agrum
 Ardet, et ad facinus nescit habere modum ¹⁶⁷.
 Expellit domibus pupillos ille paternis,
 Insequitur viduas, judiciisque premit.
 Cum sit avaritiæ facibus succensus iniquis,
 Non valet injustis se satiare lucris ¹⁶⁸.
 Ergo facit multos inopes; divesque rapinis,
 Luxuriæ servit; sed spoliatus eget.
 Deliciis fruitur, et rebus pauperis iste ¹⁶⁹;
 Sed gemet ¹⁷⁰ amissis indignus iste bonis.
 Huic epulæ variæ, vestis pretiosa paratur :
 Sed panem et grossam vix ¹⁷¹ habet ille togam.
 At petet in flammis ingressus tartara, parvam
 De digiti extremo pauperis hujus aquam :
 Et vice conversa, qui dives abundat, egebit :
 Huic qui pauper ¹⁷² eget, copia dives erit.
 At quid avarus ¹⁷³ opes, quicunque es, congeris istas?
 Forsitan hæc facient ut citius pereas.
 Dic mihi, divitibus si quando defuit hostis :
 Hos terit et quassat sæpe ruina gravis.
 Invidiæ comes ¹⁷⁴ est melior fortuna, nec unquam
 Fida satis cuiquam mobilis illa manet.
 Ergo solliciti causas exclude timoris ;
 Esse velis pauper, illico tutus eris.
 Paupertate quidem nihil esse beatius unquam,
 Paupertate nihil tutius esse potest.
 Non tibi subsidium sunt hæc, sed sarcina grandis ,
 Quæ male te miserum semper ad ima premit.
 Justitiæ montes, virtutumque ardua nullus
 Scandet, dum mundi rebus onustus erit.
 Stulte quid hæc sequeris, cur sic labentibus ¹⁷⁵
 [hæres,
 Mortalis ¹⁷⁶, quid vis et moriturus opes?
 Cum te post mundi curas, vanosque labores ¹⁷⁷ ;
 Cum tibi transierint, quæ mala parte tenes ;
 Tartarus horrendo pavidum absorbebit hiatu,
 Atque miser variis excruciere modis ¹⁷⁸.
 Cum te terribilis exactor jussus ¹⁷⁹ ab æquo
 Judice, sulphurei merget in ima lacu ¹⁸⁰.
 Tunc, tunc infœlix, super his sero pœnitebit ¹⁸¹
 In falsis ¹⁸² istis spem posuisse bonis.

B Non aderit mundi gloria lapsa brevi.
 Forsitan has parcas, quas tu modo colligis, omnes
 Effundet quondam prodigus alter opes,
 Tunc pariter rebusque tuis et conjuge felix,
 Cum cinis exiguus, sive cadaver eris.
 Magnum nomen habes, clara est tibi fama per orbem,
 Laudat te mundus; sed moriere tamen.
 Non prosunt quidquam præconia vana sepultis;
 An factus quisquam senserit illa cinis ¹⁸³?
 Fama placet populi, cupida trahis aure favorem,
 Nescis divinum quid paret arbitrium.
 197 Fumus et umbra levis tota est hæc gloria
 [mundi;.
 Torquent ¹⁸⁴ famosos tartara sæva reos.
 Et color, et facies, et multum grata juvenus,
 Et vox quæ dulces noverat ante domos,
 Diffugiunt misera tandem veniente senecta ;
 Diffugiunt pexæ quæ decuere comæ.
 Os exarmatur decussis dentibus; inde
 Vix imperfectis sufficit ille sonis.
 Deficiunt vires, jam prodit ruga senilis,
 Horret in effeto corpore ¹⁸⁵ scabra cutis.
 Jamjam curvatur, jam manant ora salivis;
 Exsanguis color est, halitus ipse gravis.
 Sicque perit placidæ ¹⁸⁶ paulatim gratia formæ;
 Nullaque de multis, quæ placuere, manent.
 Jam gustata ¹⁸⁷ minus sapiunt, vix sentit odores.
 Vix quoque clamorosos percipit aure sonos ¹⁸⁸,
 Caligant oculi : de toto sola supersunt,
 C Hinc cutis ¹⁸⁹, et nervis ossa ligata suis.
 Vix jam fuste potest nutantes figere gressus,
 Vixque valet tremulæ quæque tenere manu.
 Si qua sibi fuerat prudentia, tota recessit :
 Id tantum ¹⁹⁰ laudat, quod puerile sapit.
 Sic igitur se quisque senex miserabilis ipsum-
 Quotidie perdit, subtrahitur sibi.
 Et cum sit morbus nimium gravis ipsa senectus,
 Attamen innumeris angitur illa malis.
 Hæc inquam multis vexatur inutilis ætas.
 Semper et unde senex quisque queratur habet ¹⁹¹.
 Manducare labor, sit jejuna molestum,
 Somnus ei gravis est, et vigilare nocet.
 Æstates odit; ac hiemes ¹⁹², et frigora nocet;
 D Autumnum, causam quod dolet, esse putat.
 Hunc quoque minimum veris clementia lædit,
 Nec querulo possunt ulla placere seni.

VARIÆ LECTIONES

¹⁶⁶ Mordetur cujus *ms.* mordetur curis ¹⁶⁷ Cogitat ille modum *ms.* O. et K. nescit habere modum
¹⁶⁸ Injustis se satiare lucris *ms.* C. et. 593. in justis se sociare lucis *ms.* K. injustis se satiare
malis ¹⁶⁹ Pauperis istis *ms.* O. pauperis iste ¹⁷⁰ Sed gemet *ms.* O. sed gemit ¹⁷¹ Sed panem
et crassam vix *ms.* 593 pauper pannosum vix *ms.* C. sed panem et grossam vix ¹⁷² Huic qui pauper
ms. C. nunc qui pauper *ms.* O. et K. hic qui pauper *ms.* 593. hinc qui pauper ¹⁷³ Ad quæ
avarus *ms.* Ad quid avarus ¹⁷⁴ Invida comes *ms.* Invidiæ comes ¹⁷⁵ Et quid labentibus *ms.* vel cur
labentibus *ms.* C. cur sic labentibus ¹⁷⁶ Hæres? mortales *ms.* hæres, mortalis? ¹⁷⁷ Vanosque labores *ms.*
O. variosque labores ¹⁷⁸ Excruciare modis *ms.* excruciere modis ¹⁷⁹ Exacto jussus *ms.* exactor jussus
¹⁸⁰ In una lacu *ms.* in ima lacu ¹⁸¹ Super his sero pœnitebit *ms.* sed certe sero dolebis ¹⁸² Et falsis *ms.*
In falsis ¹⁸³ Ulla cinis *ms.* O. illa cinis ¹⁸⁴ Torquent *ms.* Torquent ¹⁸⁵ Effeto corpore *ms.* effæto corpore
¹⁸⁶ Perit placidæ *ms.* O. perit placitæ ¹⁸⁷ Nam gustata *ms.* Jam gustata ¹⁸⁸ Ore sanos *ms.* aure sonos
¹⁸⁹ Hinc cutis *ms.* huic cutis ¹⁹⁰ Idque tamen *ms.* O. et K. Id tantum ¹⁹¹ Quisque sit indè dolet *ms.*
quisque queratur, habet ¹⁹² Et hyemes *ms.* ac hyemes

Hæc inter quæ cuncta senex incommoda sentit,
 Urget eum scabies, tussis anhela quatit.
 Ingratusque suis morbo confectus et annis,
 Conqueritur vitæ tempora longa suæ.
 Labile forma bonum, species inimica pudori ¹⁹³,
 Utile virtutum sæpe retardat iter,
 Nunc insensatos inflat, nunc turpia suadet;
 Sæpe etiam fortes præcipitare solet.
 Et mors et morbus rapit hanc, et mœsta senectus;
 Mille perit causis, nec manet illa diu ¹⁹⁴.
 Nec bona forma Deum, sed mens sincera meretur :
 Justitiæ soli vita beata datur.
 Tu reges atavos memoras, magnosque parentes,
 Et vana carnis nobilitate tumes.
 Nescis cuactorum quod sit communis origo ¹⁹⁵,
 Ortus et occasus unus, et una caro.
 Quid tibi nobilitas, et clarum nomen avorum,
 Si vitiis servus factus es ipse tuis?
 Nobilis est, animi quisquis virtute refulget;
 Degener est solus, cui mala vita placet.
 Nec genus, at ¹⁹⁶ mores veneratur curia cœli;
 Et cœlum justus, non generosus habet.
 Sed nec præpositus mortis, scelerumque minister
 Vexat damnatum mitius ingenium.
 Nullus ei servatur honor, reverentia nulla;
 Nec magis est tutus nobilitate sua.
 Sed fortes humeros nervosaque ¹⁹⁷ brachia jactas.
 Atque tui vires corporis eximias.
 Bella refers, domitosque duces, gentesque subactas:
 Maximaque imperio subdita regna tuo.
 Non bove, non asino tu fortior; attamen illos ¹⁹⁸
 Ipse satis vili cernis emi ¹⁹⁹ pretio.
 Sic quæcunque feris tecum communia cernis
 Nec mirare nimis, nec pretiosa puta.
 Quod si vis sensus, viresque attendere carnis,
 Exsuperant multæ nos in utroque feræ.
 Nos et equi ²⁰⁰ vincunt veloces præpete cursu,
 Et melius nobis audit oletque canis.
 Quis velit iratos lucta tentare leones.
 Terribiles ursos ²⁰¹ fulmineasque succs.
 Sola animi est virtus, qua nos præponimur illis;
 Cætera sunt equidem nostra minora satis.
 Jejuna triduum, totum ruit unde superbis :
 Vix tenuem ²⁰² flatum jam moriture trahis.
 Quod si vel leviter ²⁰³ te decoquat ignea febris,
 Statim marcesces, illico nullus eris.
 Sed cum te victum vitiis succumbere cernis,
 Miror, te fortem dicis, et esse putas.
 Bella libido movet; tu primos cedis ad ictus,

A Et tua das fœdo colla premenda jugo.
 Sic et avaritiæ servis, sic motibus iræ,
 Sic facis ardentis jussa pudenda gulæ.
 Femina dulce malum, mentem roborque virile
 Frangit blanditiis insidiosa suis.
 Femina, fax Satanæ gemmis radiantibus, auro,
 Vestibus ut possit ²⁰⁴ perdere compta venit.
 Quod natura sibi sapiens dedit, illa reformat :
 Quidquid et accepit dedecuisse putat.
 Pungit acu, et fuco liventes ²⁰⁵ reddit ocellos:
 Sic oculorum, inquit, gratia major erit.
 Est etiam teneras aures qui perforet, ut sic
 Aut aurum aut charus pendeat inde lapis.
 Altera jejumat misere, minuitque cruorem,
 Et prorsus quare palleat, ipsa facit.
 B Nam quæ non pallet sibi rustica quæque videtur ;
 Hic decet, hic color est verus amantis, ait.
 Hæc quoque diversis sua sordibus inficit ora.
 Sed quare? melior queritur arte color.
 Arte supercilium rarescit, rursus et arte.
 In minimum mammas colligit ipsa suas.
 Arte quidem videas nigros flavescere crines,
 Nititur ipsa suo membra movere loco.
 Sic fragili ²⁰⁶ pingit totas in corpore partes,
 Ut quidquid ²⁰⁷ nata est, displicuisse putes.
 O quos in gestus ²⁰⁸ se mollis femina frangit,
 Et placet in blesis subdola lingua sonis.
 Dulcia sæpe canit, componit sedula gressum ²⁰⁹,
 Ut quadam credas ²¹⁰ arte movere gradum.
 C Sæpe auditores ejus facundia torquet;
 Et modo ridendo, nunc quoque ²¹¹ flendo placet.
 Mille modis nostras impugnat femina mentes,
 Et multos illi perdere grande lucrum est.
 Nil est in rebus muliere nocentius; et nil
 Quo capiat plures lethifer hostis, habet.
 Nec nos in totum jactamus criminis sexum;
 Tempore sed nostro rara pudica manet.
 Sed carnem fenum clamat sacer esse propheta ;
 Fac procul a feno flamma sit ista tuo.
 Tu molles risus, nutus, et dulcia verba,
 Feminæque jocos effuge; virus habent.
 Feminei sensim virus ²¹² subrepat amoris;
 Hos tibi, ni videas, illico captus eris.
 Feminæ fuge colloquium, vir sancte; caveto
 D Feminæ, si vis vincere, blanditias.
 Namque femineo meus capta ligatur amore,
 Nunquam virtutum surgere ad alta potest.
 Harum colloquium quid confert utilitatis,
 Venisti monachus, turpis amator abis.

VARIÆ LECTIONES.

¹⁹³ Inimica pudoris *ms.* inimica pudori ¹⁹⁴ Ulla die *ms.* illa diu ¹⁹⁵ Origo. Non secus emergant Davus, horusve ferox. Ortus et occasus et clarum nomen avorum, si vitiis servus *etc.* *ms.* origo. Ortus et occasus unus, et una caro. Quid tibi nobilitas, et clarum nomen avorum. Si vitiis servus *etc.* ¹⁹⁶ Ne genus aut *ms.* O. et K. nec genus at *ms.* C. hæc et alia omit. usque ad: sed cum te victum *etc.* ¹⁹⁷ Munerosaque *ms.* nervosaque ¹⁹⁸ Attamen illas *ms.* attamen illos ¹⁹⁹ Cernis emis *ms.* cernis emi ²⁰⁰ Nam et equi *ms.* nos et equi ²⁰¹ Terribiles urso *ms.* Terribiles ursos ²⁰² Vix temere *ms.* vix tenuem ²⁰³ Vel leniter *ms.* vel leviter ²⁰⁴ Ut possis *ms.* ut possit ²⁰⁵ Fuco, liventes *ms.* fuco liventes ²⁰⁶ Sic fragili *etc.* *ms.* C. omit. tit usque ad hæc: mille modis *etc.* ²⁰⁷ Et quicquid *ms.* ut quicquid ²⁰⁸ O quos in gestus *ms.* 593. O quot in gestis ²⁰⁹ Subdola gressum *ms.* sedula gressum ²¹⁰ Et quadam credas *ms.* ut quadam credas ²¹¹ Mox quoque *ms.* nunc quoque ²¹² Sensum virus *ms.* O. et K. sensim virus

Ergo virosom nisi declinaveris anguem ²¹³,
 Ni longe fias ²¹⁴, inficere quidem.
 Accendit mulier quæcunque libidinis ignes
 Et sanctis ipsis proxima facta nocet.
 Fundanz Andreas ubi magnus episcopus urbis
 Nutavit ²¹⁵, virgo femina causa fuit.
 Si veterum libros, et Patrum scripta revolvas,
 Quo l doleas ²¹⁶ sanctos sic cecidisse viros,
 Nec docto Salomone quidem tu doctior esse,
 Nec David sancto sanctior esse potes.
 Si Loth, Samsonem, si David, si Salomonem,
 Femina dejecit, quis modo tutus erit?
 Nunquid non hominem mulier de sede beata ²¹⁷
 Expulit, et nostræ mortis origo fuit ²¹⁸?
198 Sed clara facie ²¹⁹ satis est, et forma venusta,
 Et tibi non minimum lactea tota placet ²²⁰.
 Viscera si pateant, pateant et cætera carnis,
 Cernes quas sordes contegat ²²¹ alba cutis ²²².
 Si fimum vilem præfulgens purpura velet,
 Ecquis ob hoc fimum vel male sanus amet?
 Intrat compta satis cel'arum femina claustra,
 Suspirans dicit, discere sancta volo.
 Accedo ad ²²³ monachos peccatrix femina, namque
 Hi monita, et sanctæ dant documenta viæ.
 Compta venis, et sancta placent: quis credere possit?
 Suspectam te habeo; credo, nocere venis.
 Lascivi risus, ardentis nutus ocelli,
 Et tua garrulitas displicuere mihi.
 Pastores, vigilate, lupas arcete rapaces
 A gregibus vestris ²²⁴, claustra negentur eis.
 Occidunt animas, multosque ad tartara mittunt;
 Et monachis pestis nulla timenda magis.
 Femina mors animæ, monachis accedere nunquam
 Audeat; a sacro sit procul ipsa choro.
 Sit procul a cœtu sanctorum femina; namque
 Et si non valeat vincere, bella movet.
 Sed forsitan dices esse maritos,
 Et casti laudes fœdera conjugii.
 Crede mihi, frater, miser est quicumque maritus:
 Vis dicam ²²⁵ quantum triste sit istud onus?
 Si quis habet sponsam turpem, fastidit et odit:
 Si pulchram, mochos anxius ipse timet.
 Cernis enim quantum sibi forma pudorque repu-
 gnent ²²⁶,
 Raraque de pulchris esse pudica potest.
 In quam suspirant multorumque vota, timebis
 Perdere vel soli ne sit habenda ²²⁷ tibi.

A Si fiat prægnans ²²⁸, accessit et altera cura;
 Accrescuntque tibi multiplicata mala.
 Hinc illam metuis ne quis corrumpat adulter,
 Et pariat quorum non eris ipse pater.
 Hinc res arcta nimis tenuisque pecunia, totam
 Infaustam tecum cogit egere domum.
 Est quoque perpetuas quæ miscet garrula lites,
 Fitque molesta suo nocte dieque viro.
 Et vinosa quidem multum damnosa marito est:
 Nam quæsitæ diu distrahit illa brevi.
 Ista dat amplexus molles, et dulcicia figit ²²⁹
 Oscula, sed tacito corde venena premit.
 Hæc vel de ²³⁰ facie vel nobilitate superbit,
 Et sceptro dignam credit habere manum.
 Fraudibus uxorum multi periere virorum;
 Femina nil horret, cuncta licere putat.
 Audet quicquid eam ²³¹ jubet imperiosa libido;
 Et metus, et ratio cedit, et ipse pudor.
 Hæc leges ²³² sacras contemnit, et omnia jura.
 Turpe sit aut sævum, dum juvet, illud amat.
 Dalila Samsonem, Clitemnestra premit Atriden.
 In lege femineos sensit uterque dolos.
 Sed cur quæso vetus tibi nunc historia narret ²³³,
 Quæ fieri nostro tempore multa vides?
 Quas sordes, quantosque metus enrasque mariti
 Sustineant, et quis connumerare potest?
 Jam nunc, quam gravis est uxoris sarcina, cernis
 Quamque premat duro subdita colla jugo.
 Ergo maritalis daninamus fœdera lecti?
C Non: sed perfectis non damus ista viris.
 Conjugibus non est fructus centesimus; aut quem
 Reddunt per senos multiplicata decem;
 Nec tamen æterni privantur lumine regni,
 Accipient meritis præmia digna suis.
 Te mollis byssus, te fulgens purpura ²³⁴ vestit;
 Et texunt mundi singula regna tibi.
 Quæ pretiosa tuos pellis non cedit in usus?
 Quæ vestis species, quæve coloris abest?
 Sed nec ad indecores cultus ²³⁵ pudet addere quid-
 [quid
 Artificis novit cudere ²³⁶ docta manus.
 Irradiant gemmis digiti, pariterque lacerti,
 Vixque vales auri pondera ferre tui.
 O quam vana hominum talis vesania: stulte,
D Quid juvat externis velle nitere bonis?
 Si vitii sordes, quid prodest fulgida vestis;
 Absterget maculas purpura nulla tuas.

VARIÆ LECTIONES.

²¹³ Declinaveris agmen *ms. O.* declinaveris anguem ²¹⁴ Ni longe facias *ms. O.* ni longe fias ²¹⁵ Nutavit *ms. nutavit?* ²¹⁶ Si doleas *ms. K. et O.* quot doleas *ms. C.* et 593. Quod doleas ²¹⁷ Sede beate *ms. sede beata*
²¹⁸ Mortis origo fuit *ms. C.* 70. plurima hic habet quæ non exstant in editis, nec in aliis *ms. quæque proinde a*
Claudiano adjuncta censeo ²¹⁹ Sed facies clara *ms. sed clara facie* ²²⁰ Exteriora placent, dissonat interius
ms. Et tibi non minimum lactea tota placet ²²¹ Intret *ms. intrat* ²²² Illa cutis *ms. alba cutis* ²²³ Accede ad
ms. accedo ad ²²⁴ A gregibus nostris *ms. a gregibus vestris* ²²⁵ Est dicam *ms. vis dicam* ²²⁶ Pudorque re-
pugnant ms. pudorque repugnent ²²⁷ Ne sis habenda *ms. C.* vel sit habenda *ms. K. et 593.* ne sit habenda ²²⁸
 Si fiat prægnans *etc. ms. C. omittit usque ad hæc: Fraudibus uxorum etc.* ²²⁹ Dulcicia figit *ms. dulcicia figit*
²³⁰ Hæc et de *ms. K. et O.* hæc vel de ²³¹ Quicquid jam *ms. quicquid eam* ²³² Hæc leges *etc. ms. C.*
omittit usque ad hæc: Si vitii sordes etc. ²³³ Narrat *ms. narret* ²³⁴ Te mollis purpura *ms. te fulgens*
 purpura ²³⁵ Indecoris cultus *ms. indecores cultus* ²³⁶ Novit plurima *ms. novit cudere*

Gemmarum et tanti fulgor non efficit auri,
 Ut careat tenebris mens tua cæca suis.
 Sed sancti ²²⁷ mores faciunt, non vestis, honestum;
 Et probitas magnos efficit una viros.
 Quæ natura dedit, serva integra : non eget istis ²²⁸
 Vilibus ornari rebus imago Dei?
 Ista quidem fieri ventosa superbia cogit :
 Sola placet justo sobria vita Deo.
 Agrorum fines longos extendere quæris ²²⁹,
 Et multas messes ²³⁰, horrea plena cupis.
 Scis evangelicus ²³¹ quid avaro sermo minetur
 Hac in nocte animam perdere stulte tuam :
 Inquit, habes, et cuius erunt quæcunque parasti ?
 Improbe, jam ²³² frena vota, limeque mori.
 Tot fruges, auri tantum ²³³, vinique, tot agri,
 Ad quid eget paucis vita, salusque brevis.
 Arvum quæris, homo, tibi fertile; nec tamen un-
 [quam
 Ad sterilem vitam respicis ipse tuam.
 Agri olæque Dei tumidus contemptor ubique,
 Nullos vis fructus reddere justitiæ.
 At scelerum vepres suffocant semina vitæ,
 Et peccatorum surgit amara seges.
 Exstirpa mentis tribulos, spinasque revele :
 Et tritico ²³⁴ Christi pectoris arva sere.
 Fructificetque Deo cordis novale, prematque
 Virtutum messis semina nequitæ.
 Esse quid argentum, quid gemmas, credis et aurum,
 Prædia? quidve omnes, quas habet orbis, opes?
 Hac Judæus habet, gentilis, latro cruentus;
 Crede mihi, iratus sæpe dat ista Deus.
 Parva puta quæcunque malos contingit habere.
 Parva puta quidquid fur et adulter habent ²³⁵:
 Quod meretrix, quod mœchus habet ²³⁶, nec ma-
 [gna ²³⁷ putabis :
 Omnipotens longe dat meliora suis.
 Ast oculus mentis cæcatur pulvere terræ;
 Ut nequeas ²³⁸ lumen cernere justitiæ :
 Heu tibi cui virtus non lucet, lucet at aurum ²³⁹,
 Et præfers summis infima quæque bonis.
 Nec mala magna reor, quibus affliguntur amici;
 Nec bona, quæque hostes constat habere Dei.
 At quoties vir justus eget, scelerosus abundat ²⁴⁰,
 Non est pravorum copia grande bonum ?
 Egrotat sapiens, sed sanus floret iniquus :
 Non est grande bonum corporis arcta salus.
 Dilectus Domini moritur, sed vivit adulter :

A Non est in magnis vita caduca bonis.
 Ergo modo similis tibi collige cætera, fili,
 Et prudens vilis munera sperne soli.
 Vile relinque solum, cupias fastigia cœli :
 Illic percipies dona beata Dei.
 Non pretiosa facit pretiosum purpura quemquam ²⁴¹;
 Nec mutant mores ²⁴² tradita sceptrata malos.
 Si pius ista Dei data conspicias hostibus esse;
 Impia pars hominum regnat ubique fere.
 Virtuti si ²⁴³ detur honos, si præmia dignis,
 Et teneant meritum singula quæque locum.
 Jam nunc res hominum, mihi crede, et pace bea-
 [tas ²⁴⁴
 Vidaris, et certo se cohibere modo.
 Sed quia regna malis, sceleri est donata potestas ²⁴⁵,
 B Debita virtuti ²⁴⁶-frena libido tenet.
 Mundus turbatur, rerum confunditur ordo;
 Involvitque simul omnia grande chaos
 Vis prohibet leges, evertunt crimina mores,
 Et valido virtus turbine quassa latet.
 Dat Libanus tibi lingua; Paros sua marmora mittit:
 Aurum præbet Arabs; India præstat ebur.
 Tu cedro peregrina, et marmore construis ædes :
 Miraque consurgit fabrica, fundis opes.
 199 Rident argento postes, laquearia multo
 Auro : distinctum sculptile vestit ebur :
 Porticibus vallas operosis atria : quales
 Quotque putas thalamos, hæc ²⁴⁷ labyrinthus ha-
 [bet ?
 C Illic tu videas pictum, sculptumque stupescas,
 Artificis quidquid mensque manusque potest.
 Ostia multa quidem, variæ sunt mille fenestræ,
 Mille columnare est marmore fulta ²⁴⁸ domus.
 Quid tanto, moriture, paros molimine? quare
 Das animum vanis, et peritura placent?
 Cur ampla ædificas busto claudendus in arcto ?
²⁴⁹ Deficient vitæ tempora pauca tuæ.
 Quid tibi tantæ ædes? quanto felicius ipse
 Templum esses vivi viva domusque Dei.
 Fæto domus Domini, quam sacris moribus orna :
 Virtutem cultor religionis ama.
 Quam felix anima est, in qua sibi ponere sedem
 Dignatur summi spiritus ipse Dei.
 Omnis habet subitum terrena potentia finem,
 D Atque fuga celeri deserit ipsa suos.
 Ergo time, quisquis celsos conscendis honores :
 Teque ruinoso stare memento loco.

VARIÆ LECTIONES.

²²⁷ Et sancti *mss.* sed sancti ²²⁸ Non eget ista *mss.* non eget istis ²²⁹ Extendere quævis *mss.* extendere quæris
²³⁰ Multas messis *mss.* multas messes ²³¹ Sicut Evangelicus *mss.* scis Evangelicus *ms.* C. scit Evangelicus
²³² Improba jam *mss.* K. et O. Improbe jam ²³³ Fruges auxi, tantum *mss.* fruges, auri tantum ²³⁴ Et tri-
 tico *ms.* O. E tritico ²³⁵ Adulter habet *mss.* adulter habent ²³⁶ Mœchus habet *mss.* mœchus habent ²³⁷
 Ne magna *ms.* C. nec magna ²³⁸ Et nequeas *ms.* ut nequeas ²³⁹ Nec tibi cui virtus non lucet et auro *mss.*
 heu tibi cui virtus non lucet, lucet at aurum ²⁴⁰ An quoties vir justus eget, scelerosus abundat *mss.* O.
 et K. Quo vir justus eget, nunquid scelerosus abundat? *mss.* 593. At quotiens vir justus eget, scelerosus
 abundat ²⁴¹ Nec pretiosa : quendam *mss.* non pretiosa : quemquam ²⁴² Nec mutant mores *mss.* nec mu-
 tant mores ²⁴³ Virtutum si *etc.* *ms.* C. omittit usque ad hæc : Ecce diu *etc.* ²⁴⁴ Et pace beasse *mss.* O. et K.
 pace beatas ²⁴⁵ Scelera donata potestas *mss.* O. et K. sceleri est donata potestas *ms.* 593. sceleris donata
 potestas est ²⁴⁶ Debita virtutum *mss.* debita virtuti ²⁴⁷ Hæc domus intus habet *mss.* hæc labyrinthus ha-
 bet ²⁴⁸ Marmor : fulta *mss.* marmore fulta ²⁴⁹ Quem pia pigmæ claustra tulere matris? *mss.* K. et O. de-
 ficient vitæ tempora pauca tuæ *ms.* 593. debentur vitæ tempora parva tuæ

Magnus erat Cæsar, totoque potentior orbe :
 Nunc, quem nec mundus ceperat, urna capit.
 Sic et Alexander fortissimus ille Macedo,
 Clauditur angusto pulvis et ossa loco.
 Major erat mundo magnus, modo nobile corpus
 Exsulis et victi vilis arena tegit.
 Et cecidit Babylon : cecidit quoque maxima Troja :
 Olim mundipotens, aspice, Roma jacet.
 Ecce diu res nulla manet mortalibus : ecce
 Nullus honor prohibet, gloria nulla, inori.
 Summus Aristoteles logicæ scrutator acutus,
 Edidit ingenio multa reperta suo.
 Non syllogismo, non enthymemate factum est,
 Ut vellent tanto parcere fata viro.
 Quid penetrasse invitat naturæ arcana Platonem,
 Et mundo studio multa dedisse suo ?
 Solis iter, cœlique plagas, lunæque meatus,
 Et vaga seu summo sidera fixa polo,
 Multaque præterea satis ardua noverat : et nunc
 Philosophus cinis est : nomen inane manet.
 Dum res et rerum causas vestigat Hypoceras,
 Dum de naturis disputat, atque suis
 Inserit²⁶⁰ illa libris, dum multa latentia²⁶¹ prodit,
 Dum medicinali corpora servat ope,
 Ingens fama viri toto diffunditur orbe ;
 Et meriti fructus ille favoris habet.
 Sed nullis herbis, nullis radicibus actum est,
 Ne physico mortis lex subeunda foret.
 Et justis, non philosophis, dat præmia Christus ;
 Rusticus es ; justus esto, beatus eris.
 Philosophus Varro, Petrus piscator : et ecce
 Petrus habet cœlum, tartara Varro tenet.
 Ille voluptatum varia dulcedine gaudet,
 Et desideriiis servit ubique suis.
 Sunt, quæ summa putat, meretrix, coquus, histrio ;
 [nullum
 Illis præfert, aut par æstimat esse bonum.
 Quidquid et ad victum mare nutrit, terra, vel aer,
 Quærit, habetque viri luxuriosa fames.
 Et modico ventri vastus vix sufficit orbis.
 Ergo ministrorum vocibus aula fremit.
 Argentoque dapes ponuntur²⁶², Bacchus in auro,
 Et gemma infusum plurima nectar habet.
 Vestibus et facie longus nitet ordo clientum,
 Ad Domini nutus turba parata leves.
 Sexus uterque canit : resonant cytharæque lyræ-
 [que ;
 Et reddunt illice organa dulce melos.
 Tandem epulis largis, et pleno ventre beatus
 Cum scortis porcus gaudia noctis habet.
 O præclara viri virtus ! o vita beata !

A Deliciis pastus cum meretrice cubat.
 Quid vestes referam, lectos, et divitis ædes ?
 Nescit habere modum prodiga luxuries.
 Huic per longa meant nitidi canalina fontes,
 Herba columnarum marmore clausa viret :
 Fructiferumque genus totum arboris educat hor-
 [tus,
 Mistaque sanguineis alba ligustra rosis.
 Nec violæ desunt ; sed et illic floris et herbæ
 Est quidquid specie, quidquid odore viget.
 Nunc phaleratorum tergo vectatur equorum,
 Nunc saturum lento remige cymba vehit.
 Nunc illum esse juvat sub papilionibus, et nunc
 Grata sub arboreis quæritur umbra comis.
 Nunc delectatur turbis, et plausibus urbis :
 B Et modo privatus degere rure cupit.
 Quidquid molle juvat, quod visu, quodque decorum
 [est²⁶³,
 Dulceque corporeis sensibus esse solet :
 Heu misero ! totum turpes²⁶⁴ deflectit in usus,
 Nullaque declinat sordida turpe pecus.
 Ergo jocis, venere, et vino, somnoque beatæ
 Expendit vitæ tempora tota suæ.
 Jamque caro totus nescit quam devius²⁶⁵ erret.
 Mens male pressa gravi pondere carnis hebes²⁶⁶
 Nescit perpetuo quod torrem nutriat igni
 Corpus, quod tantis curat alitque²⁶⁷ modis.
 Qualem tu credis vitam mortalibus esse ?
 Et brevis, et multis est onerata malis.
 C Quotquot nascuntur, vox illis prima doloris :
 Incipit a fletu²⁶⁸ vivere quisquis homo.
 Aspice qua miseros feriunt nos undique : quot
 [sunt,
 Quantaque privatis²⁶⁹ publica mista malis.
 Frigore nunc nimio, nimio nunc lædimur æstu :
 Nosque fames vexat, torquet acerba sitis²⁷⁰.
 Musca nocet, modicusque pulex, vel regibus ipsis :
 Nec faciunt tutos regia sceptras suos.
 Illic dolet exsilium ; mortem dolet alter amici ;
 Huic chara orbatō conjugē flere libet.
 Illic jacet infamis ; miser hic in carcere luget :
 Hunc metus hostilis territat ; alter eget.
 Illic gemit²⁷¹ incestum corruptæ conjugis²⁷² ; al-
 [ter
 D Delusus falsa suspitione timet.
 Excussas aliquis deplorat grandine vites,
 Iste mari magno deperiisse rates.
 Pars²⁷³ queritur sterili male credita semina terræ ;
 Pars metuit domini vimque minasque sui.
 Perdidit hic justam sub iniquo iudice causam :
 Has rapiunt fures ; has cremat ignis opes.

VARIAE LECTIONES.

²⁶⁰ Infert *ms.* inserit illa ²⁶¹ Multa libentia *ms.* multa latentia ²⁶² Ridet quoque *ms.* ponuntur ²⁶³ Cumque decorum *ms.* quodque decorum ²⁶⁴ Hæc misero totum miseros *ms.* heu misero totum turpes *ms.* O. heu misero totum miseros ²⁶⁵ Quam clivius *ms.* quam devius ²⁶⁶ Carnis hæret *ms.* carnis habet *ms.* O. carnis hebet ²⁶⁷ Curat alitque *ms.* curat alitque ²⁶⁸ Incipit a fletu *ms.* Incipit a fletu ²⁶⁹ Quanta privatis *ms.* quantaque privatis ²⁷⁰ Amara sitis *ms.* acerba sitis ²⁷¹ Illic gemit *ms.* Jam gemit ²⁷² Corrupta conjugis *ms.* corruptæ conjugis ²⁷³ Clamosum regidumque puer timet ille parentem *ms.* Pars queritur sterili male credita semina terra

Et quis non quod plangat habet, nulloque dolore
 Saucius est, voti compos ubique sui?
 Non sic blanda ²⁷⁵ favet rebus fortuna secundis,
 Misceat ut lætis improba triste nihil:
 Nec pars ²⁷⁶ parva mali vitii tabescere, totque
 Captivo ardentem pectore ferre faces.
 Flagrat avaritia, mala mens succenditur ira;
 Et modo vesano fervet amore: velut
 Interius totam dudum conceperit ²⁷⁷ Æthnam,
 Nil quoque quod deceat cæca furore videt.
 Sæpe graves stimulos livor malus excitat illi:
 Sæpe metum generat, spemque, cupitus honor.
 Illum luxuries, illumque superbia vastat:
 Hunc quoque tristitiæ sæva ²⁷⁷ procella quatit.
 Hæc, et plura premunt nos hujus tempore vitæ ²⁷⁸;
 Quæ nec vel puncti tempore certa manent.
 Ille fame, fungo, febris, serpente, sagitta,
 Fluctibus, aut flammis, hoste, latrone perit ²⁷⁹.
 Et nostram morbi corrumpunt mille salutem;
 Nullus ab humano corpore languor ²⁸⁰ abeat.
 Si nunc ²⁸¹ aspicias animalia cætera quæque;
 Invenies tantis subdita nulla malis.
 Nos capitis laterumque dolor, febrisque fatigat:
 Totum hominem tollit lepra, chiragra manus,
 Dira podagra pedes; oculos ophthalmia cæcat:
 Obsidet arctati pectoris asthma vias.
 Læsa suos claudit lotio vesica ²⁸² mea: us:
 Viscera torquentur ²⁸³, parsque pudenda, colus ²⁸⁴.
200 Dens dolet, aut cervix; os torpēt; lingua ligatur;
 Splen tumet; ægrotat pulmo, laborat hepar.
 Cor marcet; renes patiuntur; solvitur alvus;
 Brachia nil possunt; languida crura jacent.
 Singula non paucis pars est obnoxia morbis:
 Et patet infelix ad mala totus homo.
 Non hæc ergo salus, non hæc mihi vita videtur.
 Quam mors exstinguit ²⁸⁵, tollere morbus habet.
 Sic est: res istas male publicus æstimat error;
 Villia sunt, stulti quæ pretiosa putant
 Nos igitur, fratres, quæso, meliora sequamur,
 Quæ sunt digna bono, quæ sapiente viro.
 Cur Dominus rerum, quare deitatis imago
 Parva cupis? cupias maxima magnus homo?
 Non decet artificis tanti mirabile plasma
 Mirari propriis cuncta minora bonis.
 Luna tibi fulget, tibi volvitur orbita solis,
 Et tibi sunt toto sidera sparsa polo.
 Nempe dies tuus est, tua nox, tuus igneus æther:
 Et tibi commutant tempora quæque vices.
 Orbis terrarum tuus est, et quidquid ab illo

A Clauditur, arbitrio subditur omne tuo.
 Nempe parens rerum cælo demissus ab alto,
 Ad tua descendens, est tibi factus homo.
 Te manet astriferi clarissima regia regni,
 Tu quoque es æterni regis imago tui ²⁸⁶.
 Ergo tu tantus, qui tantis cætera vincis,
 Et minor es solo cuncta creante Deo:
 Noli te regno peccati subdere: noli,
 Quæ citius fugiunt, ista caduca sequi.
 Sed satagat humiles animo transcendere terras,
 Arctumque ad cælos arripe fortis iter.
 Vita, salus, hominum quoque cætera, fumus et un-
 [bra est:
 Omnia prætereunt, nulla manere vides:
 Non te quæ pereunt delectent infima; non te
B Cœlestem fœdet pulvere terra suo.
 Nec te præcipitet carnis mæsuada voluptas:
 Nec trahat illecebris esca, venusque suis.
 Perpetuum tibi sit studium virtutis et ardor:
 Mens tua continuo flagret amore boni ²⁸⁷.
 Quære boni ²⁸⁸ fontem virtutum passibus, et te
 Istius fontis torreat una suis.
 Sarcina currentem te mundi nulla retardet:
 Totum declina quidquid obesse solet.
 Cum tu pervenies lætus felixque viator,
 Et data vivifisci copia fontis erit,
 Æternus fies, sapiens, vereque beatus.
 Cuncta tibi fuerint prospera, triste nihil.
 Inque suo regem rex ipse decore videbis,
 Deque beatifico lumine lumen eris ²⁸⁹.
C Nullæ mentis erunt tenebræ; sed nocte fugata
 Intus erit perpes et sine nube dies.
 Tunc rerum causæ, scripturæ clausa patebunt:
 Omnia clara tibi, plenaque lucis erunt.
 Tunc in vivorum læta regione videbis
 Quæ bona sint Domini, quantaque dona Dei.
 Mors aberit, morbus, labor, hostis, cura, senectus,
 Non habet hæc felix illa superna domus.
 Non timor afficiet sanctos, sensusque doloris:
 Æstus in his nullus, frigora nulla locis.
 Nemo hic esuriens, nudus quoque nemo, sed unus
 Omnibus omne bonum fiet, eritique, Deus.
 Urbs hæc non lunæ, non lumine solis egebit;
 Semper erit magno sole serena Deo.
D Denique justorum tanquam sol quisque nitelbit:
 Ista redonatæ gloria carnis erit.
 Spiritus summis æquabit gratia regis:
 Pro quibus est ultro passus amara crucis.
 Ad montem vitæ de mortis valle ²⁹⁰ reductus

VARIE LECTIONES.

²⁷⁵ Nunc sic blanda *ms. O.* non sic blanda ²⁷⁶ Non pars *ms. O.* nec pars ²⁷⁷ Conceperat *ms. O.* conceperit ²⁷⁷ Tristitia sæva *ms. ms.* tristitiæ sæva ²⁷⁸ Tempore vitæ *ms. 593.* tempora vitæ ²⁷⁹ Ille fame, fungo, febris, serpente, sagitta. Fluctibus, aut flammis, hoste, latrone perit. *ms. O. addit hoc distichon*
²⁸⁰ Corpora languor *ms. ms.* corpore languor ²⁸¹ Sic nunc *ms. si nunc* ²⁸² Lithia vesica *ms. lotio vesica* ²⁸³ Viscera torquentur *ms. viscera torrentur.* ²⁸⁴ Colon *ms. O. colus* ²⁸⁵ Mors exstinguit *ms. mors exstinguit*
²⁸⁶ Imago tui *ms. 593. imago Dei* ²⁸⁷ Mens tua continuo flagret bonitatis amore: Sic perit æterni torrida flamma rogi. *ms.* Perpetuum tibi sit studium virtutis et ardor, Mens tua continuo flagret amore boni
²⁸⁸ Quære boni *ms.* Quære boni ²⁸⁹ Lumine lumen eris *In ms. 593 explicit hic carmen istud: et ei subjiciuntur plures versus hexametri* ²⁹⁰ De mortis valle *ms. O. de noctis valle*

Civis erit felix miser exsul homo.
 Urbis enim illius Deus est respublica; et inde
 Grandis ibi est cunctis copia, nullus eget.
 Non igitur decerunt regis tibi ²⁹¹ munera; nec te,
 Qui meritos magnis ²⁹² ditat, egere sinet.
 Nam cum ²⁹³ gustabis de vitæ fonte perenni,
 Et dabitur summo participare bono,
 Magna scientia, multa potentia ²⁹⁴, mira voluptas,
 Reddentur vitæ ²⁹⁵ militiæque tuæ.
 Quis poterit fari, quis scribere, quis meditari,
 Quæ dabis in cœlis præmia Christe tuis?
 Hæc, monachi ²⁹⁶ fratres, hæc tota mente sequa-

[mur :

Nulla salutiferum causa moretur iter.
 Ut majestatis Dominum mihi cernere detur,
 Ut decus, et tantum fas sit habere bonum,
 Thesauros Arabum, mensas, et prandia regum,
 Quidquid habet mundus deputo vile lutum.
 Quisquis ad hæc igitur paradisi gaudia tendis,
 Sedulus angustam nunc, age, discite viam,
 Ne laxes vitiis angustæ mentis habenas,
 Divini semper frena timoris habe.
 Exspecta Dominum, formida judicis iram
 Et quod promittit rex tibi, miles ama.
 Parvulus esto, vide, mentis deponere tumorem;
 Porta Dei nullum, qui tumet ²⁹⁷, arcta capit.
 Vitamus tauros cornu et cervice minaces;
 Non leo non taurus, non equus; agnus eris

A Agno; nulla magis agnum juvat hostia Christum :
 Agnus eris Christo simplicitate tua
 Offeritur Domino turtur, simplexque columba :
 Castus eris turtur, blanda columba gemens.
 Quot-sunt ²⁹⁸, qui Domino se castravere, beati;
 Tartarus incestos, flammaque, morsque ma-
 [nent ²⁹⁹.

Summa quidem virtus monachi parere priori;
 Ferre jugum normæ, seque negare sibi.
 Quidquid præcipiet, mox et sine murmure serva :
 Peccatum solum dedecuisse puta.

Non vilis vestis, non te-locus ultimus angat
 Sæpe tui stultos ordinis ista movent.

Sed si nos sane sapimus, si vera fatemur;
 Aggreditur virtus ardua, dura probat.

B Qui sibi vilescit, qui se nihil æstimat esse,
 Et timet, et mundi labilis alta fugit,
 Hic est et sapiens, et cœlo proximus iste;
 Non sine re monachi nomen inane gerit;
 Si vult ditari, si vanos ambit honores ³⁰⁰,
 Induit occultum pellis ovina lupum.
 Sed qui cuncta videt mundi pins arbiter, ille
 Novit oves, tacitos novit et ipse lupos.
 Hæc igitur monachus labiis et corde frequentet ³⁰¹ :
 Te mihi, te solum da, Deus, et satis est.
 O certe felix possessio, quæque beatum
 Sola facit! miserum cætera pondus habent.

ALIUD CARMEN DE CONTEMPTU MUNDI.

Quid prohibitas, quid nobilitas, nisi mors animarum? C
 Unde superbit homo, cum constet quod moriatur?
 Nam caro mortalis, et quisquis ei famulatur,
 Morte perit duplici, quia post obitum cruciatur.
 Quid prodest homini, si vivat sæcula centum,
 Cum moriens vitam transisse putet quasi ventum?
 Quid prodest homini sua fenore farta crumena,
 Si per eam consumat eum sine tempore pœna?
 Ut quid homo gaudet de mundi prosperitate,
 Quæ nimium brevis est, et habetur in anxietate?
 Prosperitas mundi cito transit, et annihilatur :
 Unde satis claret quoniam nihil esse probatur.
 Res hujus mundi, quotquot natura creavit,
 Sunt quasi flos agri, quem frigus et aura cremavit,
 Sicut enim flores autumni tempore nati,
 Frigore marcescunt in ventos ire parati :
 Sic cito deficiunt, quæ mundus habet pretiosa,
 In quibus infelix hominum mens est studiosa.
 Res hujus mundi proprio cum fine feruntur,
 Et sine lege ruunt, nec cum ratione reguntur.

C 201 Sicut et in fluviiis fluit irrevocabilis unda,
 Tempora sic hominis fugiunt, et quæque secunda.
 Res hujus mundi sunt instabiles velut hora;
 Pro nihilo debent reputari cuncta decora.
 Ergo miser dum vivis, homo, sine fine labora;
 Ne perdas ea pro nihilo quæ sunt meliora.
 Sic teneas, ut prævaleas a morte futura :
 Da quod habes, ut possideas quæ sunt sine cura,
 Dic caro mortalis ³⁰², dic de putredine vermis,
 Cur miser insanis; quid prodest gloria carnis?
 Dic homo, dic palvis, quare putredo superbis?
 Dic quid sis, quid eris; memor esto quod morieris.
 In cinerem vermis post ³⁰³ mortem regredieris :
 Despice ³⁰⁴ quod sequeris, cognosce viam rationis.
 An leges ³⁰⁵ nescis humanæ conditionis?

D Corpus humo fit :
 Corpore semen :
 Semine sanguis :
 Sanguine corpus :
 Sic hominis corpus matris conerescit in alvo :

VARIÆ LECTIONES.

²⁹¹ Regia tibi *ms.* Regis tibi ²⁹² Meritos magnis *ms.* O. merito magnis ²⁹³ Nam cum *ms.* O. Quod cum ²⁹⁴ Multa potentia *ms.* summa potentia ²⁹⁵ Reddetur vitæ *ms.* Reddentur vitæ ²⁹⁶ Hæc monachi, etc. *ms.* C. 70 explicit Claudianus. Alia tamen ibidem habentur carmina. ²⁹⁷ Qui timet *ms.* K. qui tumet ²⁹⁸ Quot sunt *ms.* K. quam sunt ²⁹⁹ Morsque manebit *ms.* O. morsque manent ³⁰⁰ Quærit honores *ms.* O. et K. ambit honores ³⁰¹ Et corde frequenter *ms.* O. et K. hoc corde frequentet ³⁰² In *ms.* Bec. O. Carmen leoninum de eodem argumento incipit ab his verbis : Dic caro mortalialis, etc. huic subjunguntur ibidem hi versus : Corpus homo fit, etc. qui editi hactenus non fuerant ³⁰³ Vermis post *ms.* vilis [ost ³⁰⁴ Despice, etc. *ms.* hunc-versum ponit ante istum : An leges, etc. ³⁰⁵ An casus *ms.* an leges

Sic hominis corpus terræ putrescit in alvo :

Corpore tabes :

Tabesque vermis :

Verme cinis fit :

Pulvere terra.

Sic hominis corpus de terra matre creatur :

Sic hominis corpus in terram regredietur.

Ergo tristis homo veræ rationis habena

Cor animumque tuum, mundum fugiendo, refrena.

Sic tibi perpetuam nancisci nitere vitam.

DEUS SOLUS AMANDUS,

in quo et ex quo omnia bona.

Omnia sunt hominum tenui pendencia filo,

Et subito casu quæ valuere ruunt.

Ludit in humanis divina potentia rebus,

Et certam præsens vix habet hora fidem.

Quam nimis, et nimis est Dominum super omnia mi-
[tem,

Et veniæ facilem, velle negare pium.

Vis, agnosce pium? te respice, respice quid sis,

Quid fueris, quid eris, quid caro, terra, Deus?

Cælum sole tibi, sol lumine servit, et aer

Flatibus, unda cibus terraque mille bonis.

Sed quid es? Unde tibi quid habes, quid præbet?
[utrumque

Sponte facit pictas dulcis et ampla Dei.

Fons bona quæque fluens, fons nescius evacuari,

Fons sine fine patens, et sine fine Deus.

Debes namque acclus metiri non brevitate

Temporis, sed debes impietate sui.

Major enim impietas non est, quam spernere gratis

Ipsam, qui gratis contulit esse tibi.

Qui tibi te tribuens sese promisit, eoque

Nil habuit melius quam daret ipse Deus.

Quidquid es, et quod habes, et quodque valebis habere,

Quid tamen ad meritum sunt simul ista Dei?

Hunc igitur spernens, seseque per omnia subdens

Dæmonis obsequio quanta meretur homo?

Adde quod in vitium quisquis ruit : ipse ruendi

Sæpius indicit turpe necesse sibi.

Virtus enim vitio, vitium fit servus : et in se

Non habet admissum solvere posse suum.

Ergo perpes ei debetur pœna necesse,

Qui sibi peccandi sponte perenne facit.

Gratia tollatur non debita : pœna sequatur

Debita, morsque premens, et sine fine manens.

O quam dulce decus, quam vera potentia, qualis

Gloria, quam stabilis quæstus, amare Deum!

Ejus amans Abraham plus civibus hospes, et unus

Plus populo miles, plus ita rege potest.

Nam virtus in amore Dei, verumque perenne

A Præstat, et esse facit illud amare quod est.

Vere est ipse quidem, qui permanet unus et idem

.

Esse habet æternum, sine principio, sine fine,

Semper idem, si quis amare studet.

Si non tam solidum, solidum tamen esse meretur :

Nam sequitur vitam vita beata bonam.

Cætera si spectes, quam sint nihil, omnia finis

Indicat, Assyrium consule, testis adest.

Hæc quid honos, quid opes, quid forma, quid arma,
[quid amplum

Heu juvat imperium? Juvat amasse Deum.

Sed quia vera salus Deus est, et amore tenetur,

Expeto propter eum, vos ut ametis eum.

Dignus et ipse quidem est ut ametur : amando scietis

B Quis fructus, quis honos, quid sit amare Deum?

Virtus vero Deum, vel vita meretur honesta;

Quale bonum, quod sit semper amare Deum.

Quam pius est, quam promptus adest, quam denique
[prodest,

Ipsam quisquis amat, hic magis nosse potest.

Si te facta docent aliena, doceris honeste

Concipere meritis spernere metumve tuis.

O qualis jactura Deo præponere quidquam;

Quem bene si quis habet; quæso, quid est, quid
[habet?

Nam si magna petis, Deus est, super omnia magnus :

Si bona, quam bonus est dicere nemo potest.

Si speciosa cupis, quis eo speciosior? Optas

Forsam opes, dat opes, dives et ipse manet.

C Si te celsa juvant, generosaque, quam generosus,

Quamve sit excelsus nemo referre potest.

Quem si forte potens juvat et pius, ecce potestas

Hinc pia, seu pietas est sine fine potens :

Quid mores? ipse poli, terræ, maris auctor, et omnia

Quod fuit, est, et erit, perstat origo boni.

Huic famulans, parens dominatur Hebræus;

Servit, et est liber; subditur, estque potens :

Cui subdi fugiens, Satanæ male subditur, hosti

Subditur, et vitium subditur innumeris.

Tandem vero videns quo lapsus et unde fuisset,

Pectora curarum morsibus æger erat,

Multaque volventi sententia sedit asylum

Lapsis quærendum fortiter esse Deum.

D Sicque reus, quem læsit, avet; quem spreverat, orat;

Quem fugit, reperit; quem reprobarat, amat.

Hunc repetit, veniamque petit, de crimine fletum.

De pietate spei gaudia multa capit.

Et quid ad hæc dulcedo placens, dulcedo perennis;

Dulcis disponens ordine cuncta Deus.

Quid dulcedo potens, dulcisque potentia fecit?

Quod solet hæc fecit, dul i d ilcis agit.